

hudobný život

ROČNÍK LIV

11

2022

2,50 €

hudobné **entrum**
MUSIC CENTRE SLOVAKIA

Bratislavské hudobné slávnosti / Rádio Devín 50 / Analýza: E. Rautavaara / Svedectvá doby:
A. Buranovský / Na chate: J. Aebersold / recenzie koncertov a CD / poviedka...

Ondrej Lenárd
Mikuláš Moyzes

Impresario Dotcom:
jedenkrát a dosť

Melos-Étos

16. medzinárodný
festival súčasnej hudby
8. – 17. november 2022

UTOROK 8. 11. 19:00

Veľké koncertné štúdio
Slovenského rozhlasu

Symfonický orchester
Slovenského rozhlasu
Lars Mlekusch *dirigent*
Daan Vandewalle *klavír*
Juliet Fraser *soprán*

Frederic Rzewski *A Dog's Life**
Morton Feldman *Neither**

STREDA 9. 11. 19:00

Moyzesova sieň

Quasars Ensemble
Ivan Buffa *dirigent, umelecký vedúci*
Eva Šušková *soprán*
Ján Bogdan *violončelo*

Anna Thorvaldsdóttir *Entropic Arrows**
Iannis Xenakis *Akanthos**
Mirela Ivičević *Baby Magnify /
Lilith's New Toy**
Dai Fujikura *Osm**
Dai Fujikura *Ice**

ŠTVRTOK 10. 11. 19:00

Moyzesova sieň

Mucha Quartet
Magdaléna Bajuszová *klavír*
Ronald Šebesta *klarinet*

Ilja Zeljenka *Klavírne kvinteto č. 1*
Lucia Chutková *Loose in Blues*
Iris Szeghy *2. sláčikové kvarteto
„Goldberg“**
Michael Blažek *The Fallout for Clarinet in B,
Violin & Cello*

PIATOK 11. 11. 19:00

Moyzesova sieň

VENI ACADEMY

Daniel Matej *dirigent, umelecký vedúci*

Zygmunt Krauze *Voices for Ensemble*
Michal Nejtek *At Last (I Am a Freak)*
Steve Reich *Pendulum Music*
György Ligeti *Poème Symphonique
pre 100 metronómov*
Milan Adamčiak *Poonsoirée*
Martin Burlas *7th Day Record*

SOBOTA 12. 11. 19:00

Moyzesova sieň

Agon Orchestra

Pavel Šnajdr *dirigent*
Filip Kaňkovský *recitácia*

Peter Zagar *Muž v plášti s taškami**
Marek Piaček *Hatto / Ultima Thule**
Lubomír Burgr *Epitaf**
Daniel Matej *Bondy from Quotations
Rotations Variations**
Petr Wajsar *Zbyněk Fišer?**
Milan Hlavsa *Okolo okna**
Petr Kofroň *Pro nesubstanční teistickou
filozofii**

NEDEĽA 13. 11. 10:30

Mirbachov palác

Karol Samuelčík *gitara*

Marián Budoš *Tres meditacions**
Iris Szeghy *Suite de poche*
Ján Králik *Guitar Sonata*
Jevgenij Iršai *Flowers of Schlosshof***
Sergio Assad *Aquarelle*

NEDEĽA 13. 11. 19:00

Moyzesova sieň

Trio Estatico

Paul Beckett *viola*
Megumi Kasakawa *viola*
John Stulz *viola*

Zhenyan Li *Masks**
Nina Senk *...da kehrte dire Ruhe ein...**
Jug Markovic *Madrigal**
Tomas Brantmayer *The Tomb of Purcell**
Peter Facer *Prelude and Fugue „The Coven“***
Alexander Choeb *In To**
Tomoya Yokokawa *Baby's breath**
Miharu Ogura *KOE**
Eleni Ralli *Blind Spot**

PONDELOK 14. 11. 19:00

A4 – priestor súčasnej kultúry

EnsembleSpectrum

Matej Sloboda *dirigent, umelecký vedúci*
Gareth Davis *basklarinet*
Mikuláš Mrva *live-electronics*

Iannis Xenakis *Échange**
Horatiu Radulescu *Sensual Sky**
Roland Dahinden *Bratislava***
Alexander Schubert *F1**

ŠTVRTOK 17. 11. 19:00

Koncertná sieň Slovenskej filharmónie

Slovenská filharmónia

Marián Lejava *dirigent*
Milan Pala *husle*

Juraj Beneš *Allegro per orchestra****
Iannis Xenakis *Ata**
Victoria Poleva *Null**
Pascal Dusapin *Aufgang**

www.melosetos.sk
f MELOS-ETHOS

* slovenská premiéra ** svetová premiéra
*** koncertná premiéra
Zmena programu a účinkujúcich vyhradená.

Všetky podujatia sa realizujú v súlade
s aktuálnymi pandemickými opatreniami Úradu
verejného zdravotníctva Slovenskej republiky.

Autor diela: Marek Ormandik

Hlavný organizátor

hudobné centrum
MUSIC CENTRE SLOVAKIA

s finančným príspevkom

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Partneri

Slovenská
filharmónia

ICO
100 rokov 1918-2018

PRIESTOR
SÚČASNEJ
KULTÚRY

FILIZOPCKÁ FAKULTA
Univerzita Komenského
v Bratislave

rtv:

HOTEL
Saffron

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation
Embassy of Switzerland in Slovakia

ART
HOTEL
WILHELM

my
Piano

Mediálni partneri

rtv: :RÁDIO DEVÍN

:RÁDIO_FM

:RÁDIO REGINA

CITYLIFE.SK
CO SA DEJE V BRATISLAVE A OKOLI

hudobný život

OPERA
SLOVAKIA

Art & History

MUSIC
PRESS

HUDBA.SK
To je hudba!

bigmedia
PREMIUM OUTDOOR

Editorial

„Naše umenie nám prináša správu o nás samotných; ak sa mu vyhýbame, svedčí to o tom, že túto správu nechceme počuť – možno sa jej bojíme a možno sme takí hlúpi, že sme na ňu ešte nedorástli.“

Citát z rozhovoru s Vladimírom Godárom o edičných aktivitách venovaných dielu Mikuláša Moyzesa reže do živého aj v súvislosti s inými udalosťami v slovenskej hudbe. Mám na mysli najmä uvedenie-neuvedenie novej opery Ľubice Čekovskej *Impresario Dotcom*. Po svetovej premiére diela na Bregenzskom festivale, kde mohla kvôli pandemickým obmedzeniam zaznieť len jeho skrátaná verzia, sme automaticky očakávali slovenskú verziu celého diela v dobe dávno po otvorení koncertného života. Už aj tak kriticky vnímaná Opera SND pod vedením Lubora Cukra vyrazila dych odbornej verejnosti rozhodnutím prevziať iba skrátanú verziu z Bregenzu a uviesť ju len raz, bez akýchkoľvek repríz. Bez ohľadu na prevádzkové či ekonomické dôvody, ide o odborné zlyhanie, neporozumenie obsahu verejnej služby, o neschopnosť posúdiť kvality a potenciál diela, ktoré už navyše bolo predtým zachytené na videozázname. Národnému divadlu pristál na stole titul, ktorý mohol vtipne a nenásilne zoznamovať s ambicióznejším hudobným jazykom, titul, ktorý mu mohol priniesť toľko vytúžené nové publikum (áno, aj medzi mladými), navyše bez potreby lacne sa podkladať divákovi. Mnohí návštevníci vyjadrili po premiére chuť vidieť *Impresaria* opäť, mnohí ho chceli odporučiť svojim známym...

Ale to všetko sú len tie prozaickejšie dôvody pre „normálne“ uvedenie nového slovenského diela. V hľadáčku národného divadla má byť totiž iniciovanie novej tvorby, jej dôstojná prezentácia, a to z výsostne umeleckých dôvodov, z pocitu povinnosti podporovať rozvoj slovenskej kultúry. A to s prepáčením bezpodmienečne, bez ohľadu na to, koľko ľudí príde na dve-tri reprízy. Lebo len cez exponovanie novej hudby ju dokážeme hodnotiť, konfrontovať s minulosťou, posúvať sa dopredu a ako hovorí Vladimír Godár, aj sa dozvedieť čosi o nás samotných.

Zhodou okolností, práve v deň premiéry Čekovskej opery sa na verejnosti objavilo video, ktoré zlomilo väz generálnemu riaditeľovi SND Matejovi Drličkovi. Nie, netýkalo sa odborných problémov opery ani SND. To, prečo a za akých okolností sa hýbu laby v slovenskej kultúre, je už iná téma.

Andrea SEREČINOVÁ

O. Lenárd

M. Moyzes

M. Zavorský

Ľ. Čekovská

Obsah

Koncerty, festivaly

- 2 Bratislavské hudobné slávnosti R. Kolář – L. Dohnalová – T. Horkay – M. Gavalová
- 6 Auris interna: Píšući muzikológovia J. Filip
- 7 Slovenská filharmónia – Hudba dneška Z. Buchová Holičková – R. Kolář
- 8 Vykradli nám Beethovena! – Príkázania... K. Guničová – A. Beretová
- 9 Peter van Grob... J. Jartim
- 10 25 rokov Akadémie umení – Voce magna E. Miškovíčová
- 11 V žiari monitorov 8 T. Horkay

Hudobné divadlo

- 12 Impresário bez divadla R. Bayer
- 14 Ľ. Čekovská: Stále dúfam... A. Serečínová
- 16 Neklasicky klasická M. Mojžišová
- 17 Viedeň: J. Kurucová ako žiariivý Lišiak V. Polakovičová

Rozhovor

- 18 Stálo za to vrátiť sa (O. Lenárd) Z. Buchová Holičková

Výročie

- 22 V. Godár: M. Moyzes... A. Serečínová

Téma

- 24 Vojna a mier (M. Zavorský) A. Beretová

Svedectvá doby

- 26 A. Buranovský D. Buranovský

Analýza

- 28 E. Rautavaara: Etydit op. 42 T. Froncová

Seriál

- 30 Hudba v časoch neslobody: Rómski hudobníci S. Jeseničová

Na chate

- 34 J. Kalász a J. Aebersold

Jazz

- 36 Redman – McBride – Mehlau – Blade vo Viedni J. Kalász

Recenzie CD

Poviedka

- 40 V. Rozenbergová: Kráľ

Mesačník **Hudobný život**/október 2022 vychádza v **Hudobnom centre**, Michalská 10, 815 36 Bratislava, IČO 00 164 836
Zapísané v zozname periodických tlače MK SR pod ev. číslom EV 3605/09
Redakcia: Šéfredaktorka: Andrea Serečínová (kontakt: andrea.serecinova@hc.sk, +421 220470420, 0905 643926), redaktori: Robert Kolář (robert.kolar@hc.sk), Jana Dekánková (jana.dekanakova@hc.sk), Juraj Kalász (juraj.kalasz@hc.sk), externá redakčná spolupráca: Robert Bayer (robert.bayer@hc.sk)
Jazykové redaktorky: Zuzana Studená, Eva Planková
Výtvarná spolupráca: Róbert Szegény

Distribúcia a marketing: Patrik Sabo (tel: +421 220470460, fax: +421 220470421, distribucia@hc.sk) • **Adresa redakcie:** Michalská 10, 815 36 Bratislava 1, www.hc.sk/hudobny-zivot/ • **Grafický návrh:** Róbert Szegény, Peter Beňo • **Tlač:** ULTRA PRINT, s. r. o., Bratislava • **Rozširuje:** Slovenská pošta, a. s., Mediaprint-Kapa a súkromní distribúteri • **Objednávky na predplatné** prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk • **Objednávky do zahraničia** vybavuje Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P.O.BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk • Objednávky na predplatné prijíma aj redakcia časopisu. Používanie novinových zásielok povolené RPPBA Pošta 12, dňa 23. 9. 1993, č. 102/03. • **Indexové číslo** 49215. ISSN 13 35-41 40 (tlačené vydanie), ISSN 2729-7586 (online, pdf verzia). • **Obálka:** Marek Ormandík: Satyr (vizuál festivalu Melos-Étos) • Názory a postoje vyjadrené v uverejnených textoch nie sú stanoviskom redakcie. Redakcia si vyhradzuje právo redakčne upravovať a krátiť objednané i neobjednané rukopisy. Texty akceptujeme len v elektronickej podobe. • Vyhľadávať v dátach uverejnených v tomto čísle môžete na adrese www.siac.sk

Bratislavské hudobné slávnosti 2022

Otvárací koncert

Návrat k normálu. Asi tak možno hovoriť o začiatku 57. ročníka nášho najväčšieho festivalu klasickej hudby: v riadnom termíne, bez kapacitných obmedzení, bez rúšok. Fanfáry, prejavy ministerky kultúry a nového riaditeľa Slovenskej filharmónie, náš prvý orchester pripravený odohrať reprezentatívny program pod taktovkou svojho šéfdirigenta. Skrátka, všetko tak, ako má byť. A pritom sa nezabudlo ani na domácu tvorbu. Dramaturgia si pripomenula nedožité deväťdesiatiny Ilju Zeljenku zaradením jeho kantáty *Spievať?*. Veľmi dobrá, no zároveň trochu nešikovná voľba – v tom zmysle, že k tejto hudbe je pomerne ťažké dramaturgicky efektne priradiť čokoľvek z overeného klasického repertoáru. Je to jednoducho celkom iný svet než Liszt a Musorgskij, ktorí nasledovali potom. V každom prípade, výber veľmi oceňujem. Kantátu *Spievať?* totiž počuť naozaj zriedkavo; nie je ani natoľko známa ako *Osvienčim*, ani taká kontroverzná ako váľkovské *Slovo*, je to však veľmi silné svedectvo

pred polstoročím a úplne trefne, s desivo brutálnou aktuálnosťou zasahujúca do našej dnešnej reality. Samozrejme, nezanedbateľný podiel na tom mala interpretácia – skvele pripravený **Slovenský filharmonický zbor** so zbormajstrom **Jozefom Chabroňom**, absolútne špičková **Slávka Zámečniková** aj hlasovo výrazný **Ján Gallovič** a orchester **Slovenskej filharmónie** s **Danielom Raiskinom** dielo vynikajúco pochopili a sprostredkovali estetický zážitok, ktorý mal potenciál človekom úplne otriast. Menším problémom bolo iba to, že po Zeljenkovi sa už nič ďalšie nežiadalo. No festival je festival a potrebuje aj istú dávku trblietavej efektности. Tej sa publiku bohato dostalo v Lisztovom *Koncerte pre klavír a orchester č. 1 Es dur*, ktorého sólistom bol mladý klavirista a skladateľ pôvodom z Chorvátska **Dejan Lazić**. Absolútne suverénna technika, dokonalá kontrola nad tónotvorbou, dynamikou aj artikuláciou a príjemne svieža muzikalita dovolili prepáčiť aj neskrývaný sklon k okázalo teatrálnym gestám – ktoré napokon Lisztovi najmä

v ďalšom priebehu diela blysla kompaktným ladením, dynamickou vyrovnanosťou aj krásnou farbou. Potešili spoľahlivé sóla saxofónu a tuby aj mimoriadne nasadenie sláčikárov či hráčov na bicích (*Baba Jaga...*), no to všetko sú jednotlivosti, ktoré napriek neprehliadnuteľnému vkladu, elektrizujúcemu temperamentu šéfdirigenta a množstvu vynaloženej práce nedožičili notoricky obohranej partitúre punc skutočne festivalovej výnimočnosti – hoci sa imperiálnym burácaním *Veľkej brány kyjevskej* nakoniec väčšina auditoria ochotne nechala strhnúť k ováciám.

Robert KOLÁŘ

Slovenský večer piesní

Ako to už býva zvykom, aj tento rok bol jeden z večerov BHS venovaný vokálnemu umeniu. Vďaka príležitosti 100. výročia SOZA sa **25. 9.** v rámci komorného koncertu z piesňovej tvorby slovenských skladateľov v Malej sále Slovenskej filharmónie predstavili výnimoční umelci.

Poslucháča na úvod prekvapil cyklus *Päť slovenských ľudových piesní* Bélu Bartóka, ktorý v interpretácii **Tomáša Šelca** hýril vokálnou farebnosťou. Spevák svoj hlasový fond plnohodnotne zužitkoval vo všetkých polohách, umne sa „vyžíval“ v mimoriadne zvukom basovom registri. V cykle Bartolomeja Urbanca *Piesne o vine* na texty Gustáva Hupku preukázal Šelc výraznú technickú zdatnosť prejavujúcu sa najmä v práci s dychom, ktorú často využíval ako výrazový prostriedok v súlade s obsahovou stránkou piesní. Ochutnávka evergreenov z tvorby Mikuláša Schneidra-Trnavského (*Keby som bol vtáčkom; Sedíme tu smutní; Všetci ľudia povedajú; Dobrá noc, má milá; Píme chlapi, píme*) bola zároveň aj ochutnávkou Šelcovej schopnosti vniknúť do podstaty zhudobnených textov a sprostredkovať ich publiku. Klavirista **Peter Pažický** sa prejavil ako empatický hudobný partner; klavírne party s väčšou technickou náročnosťou a v rýchлом tempe zvládol s nadhľadom, pričom jeho pozornosť bola neustále sústredená na speváka.

Maria Taytakova predstavila piesňový cyklus Jána Zimmera *Jar v údolí op. 3* na texty Rudolfa Dilonga. Sólistka dominovala najmä v znelej vysokej polohe, v ktorej sa dokázala presvedčivo vyrovnáť aj s náročnejšími nástupmi v nižšej dynamike. Hlbší register predstavoval pre sopranistku väčšiu výzvu. Na niekoľkých miestach sa jeho obmedzenejšia sýtosť podpísala na nevyváženej zvukovosti s klavírom, čomu sa však všímavý **Ladislav Fančovič** dokázal prispôsobiť. Podobná zvuková nevyváženosť sprevádzala interpretáciu cyklu *Mladost op. 19* Ladislava Holoubka. Umelecké vytvorenie diela poznačilo aj nejasné obsahové pretlmočenie veršov Laca Novomeského. Pestrú paletu hlasových timbrov obohatila mezzosopranistka **Eva Garajová**. Oba ňou

D. Lazić bol sólistom otváracieho koncertu (foto: A. Trizuljak)

spred 50 rokov, z čias normalizačného dusna po vstupe spriatelnených vojsk, z čias, keď bol Zeljenka vylúčený zo skladateľskej obce a pri radikálne obmedzených existenčných prostriedkoch mu ostal aspoň dostatok času na (seba)reflexiu. Folklorný element je len maskou, podobne aj návrat k moysesovskému symfonickému pradiu. Ľudový popevok *Daj, Bože, slnca* v parte zboru (obohatenom o orffovské nástroje), časom prerastajúci do naliehajúcej zarietkacej inkantácie, pieseň o vynášaní moreny v sólovom sopráne, osamotenom ako kôl v plote, či pochmúrny, recitátorom prednášaný text Jána Bottu predchnutý dezilúziou z pomerov po roku 1848 prehovárali jasne, otvorene a priamo. Bizarnosť vzájomnej kombinácie týchto prvkov aj Zeljenkov šibeničný humor boli ako presne mierená rana vyslaná

v jeho ranej tvorivej fáze celkom pristanú. Sledovať Lazića, ako v spolupráci s orchestrom s chuťou preniká do Lisztovej geniálne vyjadrenej dialektiky anjelského a démonického, patrilo k príjemným potešeniam večera a mne osobne doprialo uvedomiť si skutočnosť, že toto dielo bolo novátorským počínom nielen v oblasti integrácie formy do jednoliateho celku, ale aj syntézy symfonickej koncepcie s komornou. Nezanedbateľný podiel tu mali pekné sólové výkony jednotlivých hráčov orchestra. V tomto smere už pokrýval záverečný „chod“ večera, Musorgského *Obrázky z výstav* v Ravelovej inštrumentácii. Trúbky sa nepredviedli práve v najideálnejšej forme, ani spoločná artikulácia drier v *Parku v Tuileries* nebola bez poškvrny, hoci sa táto sekcia